

**ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АБРЕВІАЦІЙ
У ТЕРМІНОЛОГІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ДИПЛОМАТІЇ
У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

**FUNCTIONAL FEATURES OF ABBREVIATIONS USAGE
IN INTERNATIONAL RELATIONS AND DIPLOMACY TERMINOLOGY
IN THE MODERN ENGLISH LANGUAGE**

Ніколасва Т.М.,

orcid.org/0000-0002-4642-1578

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземної філології

Київського національного університету культури і мистецтв

У статті здійснено аналіз функціональних особливостей використання абревіацій у термінології міжнародних відносин і дипломатії у сучасній англійській мові. Встановлено, що у суспільному житті спостерігається інтенсивне розмивання меж між зовнішнім і внутрішнім. Це безпосередньо відбивається у загостренні дискусій між державами. Іншими словами, сучасне людство живе у ситуації дестабілізації та безперервних змін. Саме у мові відображаються ці фактори, а їх сліди неминуче проявилися на рівні спілкування в усній і письмовій формах мови. Подібні зміни відкрили широкі можливості у сфері сучасних міжнародних відносин і дозволили охопити нові сфери спілкування. Все це справило значний вплив на дипломатичний дискурс і дипломатичну комунікацію. Резюмовано, що такий спосіб словотвору є вельми ефективним, оскільки його специфіка відображена у сучасних напрямках процесу глобалізації. Складові частини абревіатури знаходяться в тісному зв'язку, що визначає характерні риси цього явища. Виявлено, що абревіація стала широко популярною завдяки загальній тенденції до універсалізації, нині дуже актуальній у дипломатії. Абревіація є одним із продуктивних способів словотвору та зумовлює формування складних слів, а саме: складноскорочених лексичних одиниць, утворених із частин двох або кількох слів. Підсумовано, що у сфері міжнародних відносин і дипломатії використовують такі популярні абревіатури: *ILO – International Labour Office; SEATO – South-East Asia Treaty Organization; WPC – World Peace Council; GNP – gross national product; GSP – gross social product; SWIFT – Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication; VID – Vienna Institute for Development*. Установлено, що терміносистема міжнародних відносин на сучасному етапі характеризується тенденціями до ініціальної абревіації. Процес скорочення як самооптимізація лексичного матеріалу проходить три стадії: 1) комбінаторну; 2) компресії 3) власне оптимізації. Під час першої стадії виникає термінологічне словосполучення. Використання довгих форм суперечить вимогам короткості терміна, й тому починається другий етап, результатом якого є компресія терміна-словосполучення. Під час третьої стадії абревіатура стає акрофонетичною, тобто читається за всіма правилами орфографії. Повна і скорочена форми зазвичай співіснують, хоча повні форми здебільшого приречені на невикористання, і спроби рекомендувати їх як норму навряд чи матимуть успіх.

Ключові слова: абревіатура, абревіація, міжнародні відносини, дипломатія, спілкування, скорочення, англійська мова, комунікація.

The article analyzes the functional peculiarities of the use of abbreviations in the terminology of international relations and diplomacy in modern English language. It has been established that in public life an intense blurring of the boundaries between external and internal is observed. This is directly reflected in the escalation of discussions between states. In other words, modern humanity lives in the situation of destabilization and continuous change. It is mainly in language that these factors find reflection, and their marks inevitably manifest themselves at the level of communication in oral and written forms of a language. Such changes have opened wide opportunities in the field of modern international relations and allowed embracing new areas of communication. All this had made a significant impact on diplomatic discourse and diplomatic communication. It has been summarized that this way of word formation is very effective, as its specificity reflects in the modern directions of the globalization process. The parts of the abbreviation are closely interrelated that determines the characteristic features of this phenomenon. It has been figured out that the abbreviation has gained widely in popularity due to the general tendency towards universalization, which is very relevant in diplomacy at the moment. Nowadays, the abbreviation is one of the productive ways of word formation that predetermines the formation of complex words, namely: compounded-abbreviated lexical units formed from parts of two or more words. It has been concluded that in the field of international relations and diplomacy the following popular abbreviations are used: *ILO – International Labour Office; SEATO – South-East Asia Treaty Organization; WPC – World Peace Council; GNP – gross national product; GSP – gross social product; SWIFT – Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication; VID – Vienna Institute for Development*. It has been defined that at the present stage the terminological system of international relations is characterized by tendencies towards initial abbreviation. The process of reduction as self-optimization of lexical material goes through three stages: 1) combinativity 2) compression 3) the optimization itself. During the first stage, a terminological phrase appears. The usage of long forms contradicts the requirement of shortness of the term and, therefore, the second stage begins, the result of which is the compression of the term phrase. During the third stage, the abbreviation becomes acrophonetic, that is, it is read according to all the rules of orthoepy. As a rule, complete and abbreviated forms tend to coexist, although, in most cases, complete forms are doomed to not be used, and attempts to recommend them as the norm are unlikely to succeed.

Key words: abbreviation, international relations, diplomacy, communication, shortening, English language.

Постановка проблеми. Останніми роками у світі відбуваються значні зміни, пов'язані з інтеграцією, глобалізацією, бурхливим науково-технічним прогресом, політичними та соціальними потрясіннями. Поряд із цим у суспільному житті спостерігається інтенсивне розмивання меж між зовнішнім і внутрішнім. Це безпосередньо відбивається у загостренні дискусій між державами. Іншими словами, сучасне людство живе у ситуації дестабілізації та безперервних змін. Саме у мові відображаються ці фактори, а їх сліди неминуче проявилися на рівні спілкування в усній і письмовій формах мови.

Подібні зміни відкрили широкі можливості у сфері сучасних міжнародних відносин і дозволили охопити нові сфери спілкування. Все це справило значний вплив на дипломатичний дискурс і дипломатичну комунікацію. Дослідження цих феноменів із позиції функціонального аналізу аббревіатур дозволяють розглянути додаткові аспекти процесу міжнародної взаємодії. З одного боку, екстралінгвальний аналіз, з іншого – вивчення мовних засобів із погляду комунікації. В англійській мові можна простежити виражену тенденцію до різних скорочень слів. Зростання числа скорочень можна пояснити тим, що складні слова та словосполучення зазвичай громіздкі та незручні, внаслідок чого носії мови прагнуть передати їх у скороченій формі. Важливе значення також мають короткі, односкладові та дво-складові лексеми. Особливе місце у словниковому складі англійської мови відведено аббревіатурам. Оскільки аббревіатури виконують функцію економії мовних засобів, вони грають важливу роль в акті комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато зарубіжних і вітчизняних дослідників займалися вивченням цього словотвірного процесу, проте їхні думки не завжди збігалися. Так, О. Балонева вважає аббревіатурою «букву або коротке поєднання букв, котрі мають алфавітну схожість із вихідним словом або виразом і використовуються замість цього слова або виразу для стислості» [1]. Крім того, дослідниця вважає, що аббревіатура «актуалізує чимало проблем із погляду теорії словотворення» [1, с. 8]. Лінгвіст Ю. Горшунів розуміє під поняттям «скорочення» «численні та різноманітні процеси, внаслідок яких слово, так або інакше, скорочується порівняно зі своїм прототипом» [4, с. 32].

Під час розгляду та вивчення цього поняття можна зустріти різні терміни, що стосуються аббревіації, зокрема такі, як «аббревіатура», «скорочення» й «усічення».

використовуються як абсолютні синоніми, проте дослідники трактують їх по-різному. Зокрема, І. Берьозкіна також вважає, що «скорочення слід вживати у широкому сенсі слова, і воно є будь-яким скороченим варіантом написання і виголошення слова (терміна) або словосполучення незалежно від його структури та характеру отриманої одиниці» [2, с. 5]. Натомість О. Бондаренко розглядає різні види аббревіатур і виділяє графічні скорочення і літерні аббревіації. Він також відзначає «спільність техніки їх утворення», однак звертає увагу на «різні характери зв'язку і взаємовідносин між графічним скороченням і повним зображенням, з одного боку, й аббревіатурою і повним найменуванням – з іншого» [3, с. 79]. У свою чергу, Т. Данкевич вважає, що між поняттями «аббревіатура» та «скорочення» повинна бути проведена межа, він також наводить приклад слів, одне з яких необхідно розглядати як аббревіатуру (ВПС), а інше – як скорочення (a private, утворене від «a private soldier») [5, с. 330–331].

Згідно з позицією З. Куделько існує диференціація між поняттями «аббревіатура» й «усічення». Виходячи із критеріїв стилістики, дослідниця зазначає, що «термін аббревіація доцільно закріпити за утворенням складноскорочених слів, відмежовуючи його від усічення як способу словотворення стилістично тотожних за значенням базових слів» [15, с. 86]. На думку О. Павлова, поняття «скорочення» й «аббревіатура» не повинні розділятися. «Скороченням (shortening of words, abbreviation) називається морфологічний словотвір, за якого деяка частина звукового складу вихідного слова втрачається» [7], проте проблема застосування аббревіацій у термінології міжнародних відносин і дипломатії у сучасній англійській мові належно не відображена у сучасних публікаціях провідних дослідників.

Постановка завдання. Метою статті визначено аналіз функціональних особливостей використання аббревіацій у термінології міжнародних відносин і дипломатії у сучасній англійській мові.

Виклад основного матеріалу. Нині використовується велика кількість різних скорочень, поширених у багатьох мовах. Англійська мова не є винятком, оскільки у лексиці згаданої мови ми можемо спостерігати застосування різноманітних аббревіатурних конструкцій, що використовуються у різних сферах комунікації, зокрема й у дипломатії та міжнародній взаємодії. Також ці скорочення вживаються в абсолютно відмінних сферах людської діяльності. Виникнення таких лексичних одиниць відбувається повсюдно і є процесом безперервного розвитку англійської мови. Щороку

англійська мова збагачується новими абрєвіатурними конструкціями, які визначають одну зі специфічних особливостей функціонування мови.

Виходячи зі словникового визначення, «абрєвіатура (італ. *abbreviatura* від лат. *abbrevio* – скорочую) – іменник, що складається з усічених слів, які входять у вихідне словосполучення, або з усічених компонентів вихідного складного слова» [7]. Абрєвіатури використовуються в цілях мовної економії. «Найбільш яскравим проявом дії принципу економії у мовному спілкуванні є економія часу за рахунок економії сегментних засобів» [24, с. 89], «у мові абрєвіація виконує компресивну функцію, тобто служить для створення більш короткої, ніж співвідносне словосполучення, номінації» [4, с. 120].

Такий словотвірний спосіб вельми ефективний, оскільки його специфіка відображена у сучасних напрямках процесу глобалізації. Складові частини абрєвіатури знаходяться у тісному зв'язку, що визначає характерні риси цього явища. Абрєвіація стала широко популярною завдяки загальній тенденції до універсалізації, яка дуже актуальна у дипломатії. Нині абрєвіація є одним із продуктивних способів словотвору, що зумовлює формування складних слів, а саме: складноскорочених лексичних одиниць, утворених із частин двох або кількох слів. У сфері міжнародних відносин і дипломатії використовують такі популярні абрєвіатури:

ILO – *International Labour Office*;

SEATO – *South-East Asia Treaty Organization*;

WPC – *World Peace Council*;

GNP – *grossnational product*;

GSP – *grosssocial product*;

SWIFT – *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication*;

VID – *Vienna Institute for Development* [6, с. 83].

У ході дослідження термінології міжнародних відносин, крім ініціальної абрєвіації, застосовуються також інші способи утворення коротких варіантів терміна. Зокрема:

– до скорочень включені не лише значущі частини мови, а й прийменники, сполучники: UNCTAD – *United Nations Conference on Trade and Development*;

– в абрєвіатурах опущені сполучники, прийменники: Commission on Human Rights – CHR; Committee on Crime Prevention and Control – CCPC; Economic and Social Council – ESC;

– скорочення виступають у ролі означуваного слова нового термінологічного словосполучення: UN Security Council, NATO headquarters, TV advertising [6, с. 86].

Наведемо перелік абрєвіатур, виокремлених у терміносистемі міжнародних відносин:

UNCITRAL – *United Nations Commission on International Trade Law*;

EMS – *European Monetary System*;

SAM – *Standing Armaments Committee*;

UPU – *Universal Postal Union*;

GATT – *General Agreement on Tariffs and Trade*;

WPC – *World Peace Council*;

WHO – *World Health Organization*;

IDA – *International Development Association*;

ECU – *European currency unit*;

ICJ – *International Commission of Jurists*;

EP – *European Parliament*;

IIL – *Institute of International Law*;

ECC – *European Cultural Center*;

FTAC – *Foreign Trade Arbitration Commission*;

GNP – *Gross National Product*;

CNR – *Committee on Natural Resources*;

IMF – *International Monetary Fund*;

CIT – *Committee on International Terrorism*;

CENTO – *Central Treaty Organization*;

CARICOM – *Caribbean Community*;

ATA – *Atlantic Treaty Association*.

Аналіз терміносистеми міжнародних відносин на сучасному етапі свідчить про те, що для цієї термінології характерною є ініціальна абрєвіація. Процес скорочення як самооптимізація лексичного матеріалу проходить три стадії: 1) комбінаторну; 2) компресії 3) власне оптимізації [6, с. 83].

Під час першої стадії виникає термінологічне словосполучення, наприклад: World Trade Organization (Світова Організація Торгівлі), але використання довгих форм (особливо коли термін часто вживається) суперечить вимогам короткості терміна, і тому починається другий етап, результатом якого є компресія терміна-словосполучення. Виникає абрєвіатура, для якої властиві всі якості слова і яка включається до словотвірної парадигми: World Trade Organization (Світова Організація Торгівлі) – WTO (COT). Під час третьої стадії абрєвіатура стає акрофонетичною, тобто читається за всіма правилами орфоєпії. Повна та скорочена форми зазвичай співіснують, хоча повні форми здебільшого приречені на невикористання, і спроби рекомендувати їх як норму навряд чи матимуть успіх.

Висновки. У зв'язку з посиленням (протягом останніх декількох десятиліть) темпів глобалізації у багатьох країнах з'явилася необхідність удосконалити або виробити політичну і дипломатичну термінологію своєї мови, щоб найбільш чітко висловити свою позицію під час переговорів. Згодом з'явилися найбільш наближені до

єдиних стандартів абрєвіації у дипломатичному і політичному лексиконах. Міжнародні відносини сучасності дедалі активніше охоплюють і змінюють нові сфери спілкування у тих сферах, які раніше вважалися національними.

Ретельне вивчення абрєвіацій сучасної дипломатії допомагає у розгляді додаткових аспектів процесу функціонування міжнародної взаємо-

дії та дослідження дипломатичної комунікації. Ці процеси і дослідження можливо розглянути з позиції стратегічності комунікації, а також лінгвістичного розуміння дипломатичного документа.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо у висвітлені семантико-лексичних особливостей синглетів і мондегринів у сучасній англійській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балонєва О. Особливості перекладу англійської науково-технічної літератури. Житомир : Житомирський державний університет, 2004. 25 с.
2. Берьозкіна І. Абрєвіатура та скорочення в авіаційних англійських текстах та особливості їх перекладу. *Матеріали II Регіональної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми прикладної лінгвістики очима наукової молоді», Харків, 8 листопада 2015 р.* Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2012. С. 4–5.
3. Бондаренко О. Особливості перекладу абрєвіатур, акронімів і скорочень. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2014. № 1. С. 76–83.
4. Горшунов Ю.В. Типы смысловых отношений между компонентами сложносокращенных слов (на материале английского языка). Санкт-Петербург, 2004. 234 с.
5. Данкевич Т. Особливості перекладу абрєвіатур в англійській мові. *Мова і культура*. 2014. Вип. 17. Т. 4. С. 330–335.
6. Куделько З. Шляхи розвитку терміносистеми міжнародних відносин на сучасному етапі. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2014. № 4. С. 82–90.
7. Павлова О. Роль і місце абрєвіації в системі термінотворення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. 2012. Вип. 27. С. 71–73.

УДК 811.111.2'373.2

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-1.31>

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ТВОРАХ АРТУРА КОНАНА ДОЙЛЯ

FUNCTIONAL AND STYLISTIC PECULIARITIES OF PHRASEOLOGICAL UNITS USED IN THE LITERARY WORKS BY ARTHUR CONAN DOYLE

Панченко В.В.,

orcid.org/0000-0002-2958-5802

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри іноземної філології

Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Стаття присвячена аналізу провідних функцій та стилістичних особливостей англійських фразеологізмів у творах Артура Конана Дойля. Для досягнення визначеної мети застосовуються лінгвістичні методи дослідження контекстуально-інтерпретативний, компонентний аналіз, семантико-когнітивний та функціональний аналіз. Вивчення особливостей функціонування фразеологізмів у творах національної літератури дає змогу дослідити фразеологічний фонд мови в нормованій, літературній мові, розглянути класичні приклади вживання фразеологізмів і приклади авторської творчої модифікації народних висловів. У рамках нашого дослідження ми розглядаємо номінативну, оцінну, емоційно-експресивну, прагматичну функції фразеологізмів та функцію портретної характеристики персонажа. Фразеологічні одиниці виконують номінативну функцію і використовуються для позначення властивостей предметів та явищ. Оцінна функція дає змогу висловити ставлення до певної події або персонажу, дати йому оцінку – позитивну чи негативну. Часто спостерігається вживання ідіоматичних виразів з евфемістичним ефектом. Емоційно-експресивна функція з'являється там, де можна зіставити, посилити певні ознаки на підставі протиставлення передачі емоцій героїв художніх творів, оживляючи мову твору, надаючи йому барв та емоційності. Прагматична функція фразеологізму, яка полягає у здійсненні впливу на адресанта фразеологічної одиниці, надає тексту яскравого забарвлення, передає настрій героя, спонукаючи читача співпереживати його невдачам. Також фразеологізми